

DVE PRIČE

PAS

Oko liindana udari sitna a hladna kiša. Padaše danima, čas šibaše, čas sipaše. Minu i Preobraženje, te se sabor kod Velikih brestova, zbog pogana vremena, i ne održa.

Putevi se pretvoriše u blato. Od silne vlage trava u livadama poleže a u njivama nabuja i zagluši pšenicu i kukuruz. Raskvasi se i razvodnji zemlja; omekša, činilo se, i kamen u brdima. I ljudi i stoka mučno su hodali: blato se koturilo oko stopala i kopita. Kidali su se kaiševi na obući, koja je ostajala u blatu. Zakisnuše sena i krstine u njivama. Reka nabuja, poplavi bašte i u kupusnjak i kromirište nanese kamenje, pesak i ilo.

Najzlovoljniji od ukućana bio je stric. U velikoj njivi, na petsto koraka od naše kuće, kislule su krstine ječma, koji je u gornjim snopovima već proključavao. Te godine ječam je dobro zaneo: klas je bio veliki, a zrna krupna i jedra. Stric se, pre kiša, glasno radovao svom blagu.

Po Preobraženju, stric će reći da se ječam bilo kako skloni u štalu dok ne mine pogano vreme. Ako se ne ubuđa, govorio je, nešto će biti od žita. Bar da se bačeno seme izvuče.

Kolima se do njive nije moglo: točkovi su se do osovine uglibljivali. Čitava kuća ustade da na rukama prenosi snopove. Da ne bi nogama razneli svu njivu, išli smo utabanom stazom, jedan za drugim. Kiša je s vremena na vreme jenjavala, ali bi dunuo vetar i ona je ponovo padala, sitna a česta.

Uveče, dok smo na tremu, prozebli, srkali vrelu čorbu od krompira i u žurbi pržili jezik i nepce — jer nas je stric požurivao radi štednje. gasa u lampi — na stepenicama, na mestu gde se svetlost gasnjače gušila u mraku, pojavio se omanji pas. Strina je, primetivši ga prva, prestala da jede. Pas nas je krupnim, užarenim očima netremice posmatrao.

— Znala sam da će doći — prošaputala je strina.

Na psa se nismo mnogo obazirali; uvek su se po selu motali psi-lutalice u potrazi za komadom suve krajike i toplim skloništem. Žurili smo da se nakusamo čorbe i zavučemo u tople postelje. Nismo se ni obazirali na strinu, koja je poveći komad hleba, krtinu, odnela psu. Ponuđenu hranu pas nije ni omirisao ni liznuo. Posmatrao je strinu nekim neodređenim pogledom, blagim, a namrgođenim, poniznim, a besnim, te se nije znalo da li će istog trenutka kidisati na nju ili joj umiljato liznuti noge. Čuli smo kako strina ponovo kaže:

— Znala sam da će doći.

Kad smo gasili lampu i polazili u sobe, videsmo kako strina sa sebe svlači polovnu duđu i prostire je kod stepenica, psu za ležaj. Bili smo toliko umorni i prozebli da niko strinu nije prekorio što noseću odeću, pored tolikih prnja, prostire psu, nekoj buvljivoj jajari seoskoj.

Ujutro, primetismo da pas leži na golom kamenu, tri koraka od duđe.

— Čudna neka džukela — kaza ded.

Popismo po lonče varenike i, zaogrnuti stariim džakovima, zagacamo k njivi. Pas pode za nama. Čitavog dana kislulo je prateći nas u stopu. Stric ga jednom u ljutnji ritnu, ali on niti zareža niti zacvile, već položi glavu na zemlju i uputi nam onaj neodređeni pogled, pun topline i mržnje u isto vreme. Strina pritrča psetu, kleče i prekorno pogleda za stricem, koji je odmicao njivom.

— Došao je da nas kazni — kaza strina. U toku dana ona to ponovi još nekoliko puta, ali ne reče na koga misli da je došao, na psa ili na sina božjeg. Nismo se mnogo obazirali na nju; gledali smo da od kiše otmemo što se može više. Jedino ded kaza da on, po svojoj promisli, ništa nije skrivio; a što se tiče kazne, nije ni ona namenjena samo nepravednima.

Za ručkom, na naše čuđenje, strina svoju činiju sa udrobljenom čorbom, netaknutu, prinese psu.

— Ješćeš ti s njim! — prezrivo joj dobaci stric i ode u vajat, da san za malo prevari. Strina se ne osvrnu na njegove reči. Ona se obrati dedu:

— Gleda nas kao manastirski sveci!

Ded joj opet odgovori da on ima grehova na duši — živ je čovek! — ali ne tako velikih da ne bi svakom, i sa onog i sa ovog sveta, mogao ravno pogledati u oči. Strina se zamisli i reče:

— Ja sam zgrešila.

Pas je uporno gledao strinu. Čorbu nije hteo da lizne.

— Čudna neka džukela — kaza ded.

Kad uveče strina povede psa u sobu i položi ga na debeli ćilim, a sama leže na gole daske, stricu sve prekipe. On zovnu deda i reče mu:

— Urazumi tu žensku, da mi ne priseda na muku!

Sutradan, od ranog jutra ded se pilepio uz strinu i ubeđivao je da ništa nije skrivila i da je nikakva kazna neće stići. Otkud da strina uvrti sebi u glavu da se krupno ogrešila — pitali smo se — kada je ona od svih ukućana bila najsmernija i prema svakom puna ljubavi, blagosti i miline. Pre bi se reklo da ded i stric nisu čiste duše: ded se iz rata vratio s bisagama punim dukata i na belom konju (u rat je otišao peške, s parčetom proje ispod pazuha), a stric se odmah po ženidbi odao nedoličnom životu: bludu i razvratu. Strina je bila pravo božje čeljade: kada je hodala, pazila je mrava da ne zgazi. Nikad nije kokošku zaklala niti je gledala kada se rede bravi, te je govorila da i ruke i oči nije okrvavila. Zimi je na prozoru, bunaru i basamcima ostavljala zrnavlje za prozeble nebeske ptice.

Dedova medna ubeđivanja nisu pomogla.

— Kriva sam — ponavljala je strina. Uvek je on bio kraj trpeze, ali ga nisam, nevoljna, videla.

Popodne kiša osu kao iz kabla. Dok je strina u štali muzla krave, stric u džak stavi porože i veliki gvozd — deo starog topa, težak kao kamen medaš — i uputi se ka polju, mameći psa parčetom debele slanine. Kuća iza njega osta u kiši.

Stric je išao prema reci. Pseto je trčkaralo za njim. Kad dođe na sredinu drvenog mosta, ispod kojeg se valjala narasla voda, stric napravi na jednom kraju porožeta omču, a za drugi priveza teški gvozd. On pomilova pseto i namače mu konopac na vrat. Ono, kao da oseti šta će biti s njim, zareža i skoči u stranu. Stric ga jednom rukom ščepa za vrat, drugom za leđa i gurnu, zajedno sa gvozdom u reku. On kiše i vetra ne ču se ni kad se voda preklopi nad psom. Smrkavalo se.

Na avlijskoj kapiji strica dočeka strina.

— Gde je? — upita.

Stric joj odbrusi:

— Nećeš imati s kim večerati.

— Gde je? — razdra se strina i iskolači oči da se stric seknu, a ja sav pretrnuh. Iz kuće izlete ded i reče da je pas sigurno u selu, u nekom drugom domu. Ded htjede još nešto da kaže, ali mu se ne dade, jer strina jurnu u noć. Potrčasmo za njom. Mokro granje šibalo nas je po licu. Padali smo u blato, dizali se, udarali u grmove i plotove, saplitali se o medaše. Jurili smo za strinom, čija se marama belasala u mraku, i preklinjali je da stane. Kod vodenica, u blizini reke, trag joj se zaturi. Prokisli i blatnjavi, izgrebani i izubijani stajali smo u pomrčini i slušali huk goleme vode. Ponekad smo zvali, ali su nam glasovi bili slabi i nejak i odziv se niotkud nije vraćao. Podosmo pored reke neprestano dozivajući strinu. Kad dođosmo do raskrsnice, rešismo da se vratimo.

Kiša prestade: na nebu se razgrnuše oblaci i ukazaše zvezde.

I ono malo noći, što je do jutra ostalo, ne prospavamo. Osluškiivali smo da neće zaškripati avlijska kapija i kućna vrata. Čim se na istoku zabelelo, podosmo reci. Usput smo se raspitivali kod ranilaca za strinu, ali nam niko ne reče ni da ju je video ni glas čuo.

Sa neba je sunce sijalo i pilo rosu sa trave. Zemlja se cedila.

Strinu nadosmo u podne, tri sata hoda naniže od mosta, na šljunkovitom sprudu, pola u vodi, a pola na suvu, očiju zasutih peskom i kosa načičkanih lišćem i granjem. Sahrnili smo je istog dana ukraj njive sa koje smo prenosili ječam.

Uveče, na vedrom nebu, iznad crnih šuma, isplivši pun mesec. Lampu nismo palili: večerali smo pri mesečini. Kad podigosmo čaše vina, za pokoj duše naše strine, škripnuše avlijska vrata. U dvorištu je čučao pas, razbarušene dlake, i posmatrao nas krupnim, užarenim očima. Svi spustismo na sto neotpivene čaše. Bio je to pas — nije bilo sumnje — kojeg je stric bacio u reku. Pas podiže glavu prema mesecu i zavi, dugo i snažno.

Iz obližnjeg bagrema izlete noćna ptica i prhnu prema svetlim nebesima.

RIBA

Priča o Gušavcu, koji se domogao nemuštog jezika, živeia je u selu, ali u izmenjenom, sladunjavom obliku. Naročito je živela među siromašnima i nesrećnima, među onima po kojima su u životu padale, kao kiša, uvrede i poniženja (oni su joj i dali takav oblik!). Bitan deo te priče, ako ne i najvažniji, da je selo moglo ostati pusto, te i da su ljudi, pazeći na svaku svoju reč i pokret, izgubili volju za životom i postali slični ovcama u stadu, iščileo je iz kazivanja. I snaša, pusnica, koja, verovatno, nije bila tako lepa, u njihovim prečutkivanim snovima izgledala je bajno, prelepo.

Tako se priča o Gušavcu stalno prepričavala. Mnogima je ona ličila na san, na bajku, na nešto što se nikad nije dogodilo i niti će se dogoditi.

Siromašni vodeničar imao je sreću — bar tako je sâm kasnije pričao — da u planini, u travi pored rečice, nađe pastrmku na izdisaju. Riba nije bila za bacanje: mogla se hitnuti na žar i, uz parče sira, bio bi to dobar čobanski zalogaj. Ali vodeničar je, imajući na umu da je nije ulovio, vratio ribu u vodu, govoreći da tako neće postupiti ako mu naleti u koš ili na udicu. Kasnije se desilo

sve kao u bajci: riba je bila čudotvorna, neko božansko biće, i iz zahvalnosti za spasen život, darovala mu je nemušti jezik. Govor sveg živog pod nebeskom kapom, sveg zverinja i rastinja, bio mu je razumljiv, kao maternji.

Da sa ribom nije šala i trenutno priviđenje, pokazala se još istog dana. Dok je, gazeći do kolena u ledenoj vodi, čistio jaz, vodeničar ču kako na jovi razgovaraju dve vrane.

Prva će: »Muči se čovek.«

Druga će: »Kad bi znao da je pod ovom jovom zakopano dva kazana zlata, ne bi mu više cevanice modrele u vodi.«

Vodeničar smesta uze motiku i počeo da kopa, a vrane, kao da je neko opalio iz lovačke puške, prhnuše u nebo, preplašeno krešteći.

Pod jovom je zaista tamnovalo dva kazana zlata. Ono je bilo dobrodošlo vodeničaru, koji je siromašno živeo sa ženom, sinom koji se još nije bio zamomčio i odraslom, zadevojenom sinovicom — siročetom. Sem male vodenice, potočare, koja je za vreme najobilnijih kiša mlela za noć samo dva džaka žita, ništa drugo nije imao. Od ujma nije mogao da nahrani četvoro zdravih i ješnjih usta, pa je žena, još uvek mladolika i dobro držeća, vezla i plela selu, a sinovica se nije libila da srpom i motikom krene u nadnicu.

Pronalaskom zlata, vodeničarev život se preko noći izmeni, iz siromaštva preli u obilje.

Vodeničar kupi rodne voćnjake, senovite livade, plavne njive, opravi vodenicu, iskopa novi i širi jaz, namesti tri vitla, dobavi dobrog konja, odenu ženu, sina, sinovicu i sebe vâs u svilu i zlato; naprosto — sinu od sreće kao sunce u proleće.

Koliko beše među ljudima, još više beše u polju, sam, među životinjama, među biljem.

— Sav svet je moj! — uzviknu vodeničar.

Ono što se kasnije s njim dešavalo, mi smo znali po srećnikovoj priči, u koju nikad ozbiljno nismo verovali.

Jedne mesečne noći, srećni vodeničar, kome se nije spavalo od svih čudesa koje je doživeo, ču kako tik od prozora razgovaraju grane topole.

»Vidim na prozoru vodeničarevu sinovicu. Rasplela je kose, nedra razgolitila. Gori od ljubavne žudnje«, reći će jedna grana.

»Stric joj je strog i razgoni od nje momke. A on i ne zna da ona katkad za njim počezne, u ovakvim noćima, ili kad ga vidi kako se u reci golišav brčka«, reći će druga.

»Lako bi joj stišao žudnju i usrećio je«, reći će treća.

Vodeničar se prenerazi, htjede da ustane i istuče nevaljalicu, ali ga iznenada silna radost obuze: on nije ni sanjao da to devojče, to mirno, lepuškasto detence, još neuprljano muškom rukom, mirišljavo kao mlado žito, čezne i gori, katkad, u ljubavi za njim. Grešnoj ljubavi.

Kazniti je ili prihvatiti ljubav, pitao se.

Ali otkako je znao nemušti jezik, te i, pomoću njega, da u svetu ima toliko nesporazuma i neobaveštenosti (kako mu se ljudski jezik tad učinio prostim, nesavršenim, u začetku), odlučio je da prihvatiti izazov u ime čiste, prave ljubavi.

Prilika mu se ubrzo ukaza. Vračajući se sa sinovicom iz planine, po kojoj su tražili zalutale ovce, zaustavili su se da se odmore i prezalogaje. Stric je devojkicu, što je ovu iznenadilo, ponudio ženom rakijom. Ona se nećkala, ali na kraju popusti i povuče nekoliko dobrih gutljaja. Rumen joj udari u obraze. Stric je iznenada privi k sebi i povali na travu. Devojka je drhtala kao preplašeno jagnje. Ni reči nije rekla, nije se ni branila, ali nije se ni otvorila, kako to žene umeju, kao cvetovi pred jutarnjim suncem.

Kasnije, ona je išla napred, pognute glave, ne osvrćući se, dok je on osećao već izvesne znake kajanja.

Jeste, mislio je, svet je pun nesporazuma, ali se, bez njih, izgleda, ne može živeti. Čvrsto se zakleo da će sinovicu ostaviti na miru.

Ona je nekoliko dana bila preplašena. To se primećivalo: pred njim je izbegavala pogled, bila čitljiva, tuđila se i venula kao sva bića koja kriju veliku tajnu. Ali jedne tople noći od istih grana saznade da ona u krevetu misli na njega, sva u vatri. On ne odolila: pazeći da ne probudi ženu, usta i došunja se do sinovice. Ona je i dalje čutala, ali se pod njim lako otvarala sve više nalik cvetu u sunčano jutro, vrela i mirisna.

Vodeničar nije dugo uživao darove svoje sreće. Prisuškajući razgovor konja, od njih je jednog jahao njegov sin, sazna da ga ovaj, balavac, u izvesnim trenucima mrzi; naročito mu je odvratno

kad noću prilazi njegovoj majci, a što mu je sin nekoliko puta čuo kroz tanke, rasklimatane daske. Vodeničaru je sad bilo jasno zašto zamomčavanje njegovog jedinca ide tako sporo i teško. Još više se užasnulo kad je doznao da je mladić sa požudom posmatrao kako mu se majka, gola, kupa pod mlazom vode sa vodeničnog točka.

Vodeničar se grdno uznemiri.

Zar zaista u ovom svetu vladaju toliki nesporazumi, tolika neobaveštenost, da sin čezne za majkom, a da to ona i njen muž ne znaju.

Najveći srećnik sela izgubi prisebnost, na sina počeo da gleda kao na opasnog stranca koji mu narušava mir u kući. Jer, zaista sa svojom još uvek mladom i lepuškastom ženom živeo je vrlo srećno: da ga ona neizmerno voli i da je žensko čeljade koje krase brojne vrline, uveravalo ga je i sve rastinje i sve što živi pod kapom nebeskom; doduše, saznao je za neke sitne mane svoje žene, ali one su u odnosu na njene vrline bile kap vode u moru.

Zbog sina počeo je da kinji ženu. Zlobno joj je prebacivao da ga isuviše miluje i mazi i da je, preterano se brinući o tom matrom balavanderu, zanemarila i zaboravila na njega.

— Njemu pršutu, a meni kora hleba — znao je da prebaci.

Na sina, kad bi ovaj najmanju grešku u poslu i ponašanju napravio, počeo drsko da se obrecuje. Nekoliko puta puče i šamar. A kad je mladić jedne noći zaboravio da zaustavi kamen, pa se ovaj naprazno okretao, otac dreknuo:

— U svet kad si neposlušan! Nadničar, skitnica da budeš!

Sin, nadmen u svojoj mladosti, sa parčetom proje pod pazuhom, krenu u svet.

Žena zamrže muža. To se osećalo na svakom koraku, da vodeničar nije morao da proverava kod rastinja da li je tako.

Nesrećnik nije mogao mir i utehu ili novu ljubav da nađe ni kod sinovce. Osetivši da joj se u utrobi začeo grešni plod, mlada devojka, sva izbezumljena, skoči u najdublji vir, ne odavši krivca!

— Zlato je krivo! — govorila je žena. — Ono svemu nesreću donosi!

Vodeničara strašno potrese smrt sirote devojke.

Jurio je selom kao besna zver, uzvikujući:

— Koliko je zla u svetu! Ljudi, i ne sanjate u kakvom zlu živite, i ne znate šta jedan drugom kujete iza leđa.

Tada smo već poverovali da je poludeo, od iznenadnog i velikog bogatstva. I to se u svetu, među ljudima, dešava.

Nije se ni smirio kad mu se sin, sit potucanja, ponizan, vratio kući. Onog predašnjeg mira beše nestalo. U ljudskim odnosima ono što se prekine teško se sastavi — čovek nije metal pa da se zavari ili konac pa da se zaveže.

Na izgled, vodeničar je bio srećan: ljudi su prema njemu i dalje bili ljubazni i trudili su se da steknu njegovo prijateljstvo i naklonost, ali on je znao da to sve rade iz koristoljublja, zarad žutih para koje su mu zveckale u nedrima.

Svakog dana bio je zasipan nemušt看im govorom, u kome su loše vesti (o ljudskim prevarama, lažima, zlu) potiskivale u stranu svaku pohvalu ovom svetu, svaki napor da se on osmisli na naj-ljepši način.

— Avaj, koliko je zla i prljavštine! — uzvikivao je vodeničar.

— Mila ribice, oduzmi mi nemušt看i jezik i sve zlato koje sam našao! — dodavao je plačno, gotovo preklinjući.

Načisto poludeo, govorili smo.

I otad smo ga svakog dana vidali kako od ranog jutra pa do kasno u noć, hvata ribe. Ali ih nije nizao na prut i nosio kući, kako to svi ribari rade, već je s njima razgovarao, i kako one, sem žalosnog škrigutanja, nisu od sebe puštale glasa, on ih je pokunjen, vraćao u vodu. Tražio je, govorio je, ribicu koja mu je podarila nemušt看i jezik. Puče mu glava, veli, od silnog zla što ga u svoj svojoj bedi nemušt看im jezikom razaznava. Istinu o ovom svetu ne treba tražiti; bar je divno živeti u zabludi i neznanju da je on dobar.

Čudnovate ribice nigde nije bilo. Kao da je u zemlju, a ne u vodu, propala.

Vodeničar je nastavio, s neuništ看ivom voljom, da je traži. Udaljavao se sve više od sela, tamo kud je tekla rečica. Stizali su glasovi da su ga vidali na njenom ušću, pa i na obalama veće reke.

Bio je to najbolji, a najnesrećniji ribolovac na svetu.

Više se nije vratio u selo. Sigurno još uvek traži ribicu koja ga je unesrećila.

Možda je već stigao do mora.

dragomir popnovakov

BELEŽENJE ŽIVOTA

U LIFTU

Kad se nađem u liftu sa nepoznatim čovekom, pod belom svetlošću sijalice, u odsjaju ogledala, veoma mi je nelagodno. Čuti on, čutim ja, a obojica osećamo da to nije u redu, da to nije ljudski. Ako bi čovek i pozeleo nešto da kaže, šta da kaže? Da je lep dan? Da je hladno? Da su deca izgrebala lift? To je glupo, zaista glupo, ijer se to zna i nema potrebe da se o tome govori.

Blizina naših tela obavezuje nas na razgovor, ali se pravimo kao da smo sami u praznom prostoru. Čutimo. Ne gledamo se, a među nama, osećam, raste sramota što ne kažemo nešto prosto i jednostavno kao što čine ljudi u selu.

Dok limena kutija, uz laki zuj struje, polako osvaja spratove kičmom solitera, nas dvojica, dva građanina, dobro pazeći da nam se pogledi ne sretnu, preturamo po džepovima, zveckamo ključevima i sitnim novcem, kašljucamo, dodirujemo nos i uvo, jedan drugom krišom gledamo u opele, u delove odeće, premeštamo težinu tela s noge na nogu, pravimo se zamišljeni i rasejani, uprtih pogleda u komandnu tablu sa dugmadima na kojima su utisnuti brojevi spratova, »stop« i »alarm«. U stvari, muči nas saznanje da sve to loše glumimo i osećanje da limena kutija sporo ide.

Kad se lift, najzad, spasonosno zaustavi, izlazim čutke, zgađen samom sebi. Sprat više izlazi i moj saputnik. Čujem kako zatvara vrata lifta, prebira ključeve i otključava stan.

Moguće je da mi već godinama živimo u istoj zgradi.

PRED ŠPIJUNKOM

Našli ste se pred vratima stana, tvrdo zatvorenim, sa kojih vas posmatra hladno oko špijunkte. Pozvonili ste. Dok čekate da vam otvore vrata, vi naprezete sluh da začujete korake u stanu, ili neki šum, ali ništa ne čujete. Osećate da vam se polako remeti sigurnost, ijer ne znate da li je domaćin tu, ako jeste, da li ste dobrodošli i da li će vam otvoriti. Ako hoće, da li će biti ljubazan, mrzovoljan ili ravnodušan.

Što duže čekate pred vratima, špijunka će vas sve više upijati u sebe. Izbegavate njen »pogled«, gledajući bez vidljive potrebe u dugme za zvonac, u bravu, u zidove, u ravnu površinu vrata, u ono glupo ime i prezime kao na spomeniku, ali će vam pogled opat neodoljivo upadati u duplju špijunkte, koja će vas hladno i uporno posmatrati, pa se možete osećati kao nezvani gost, kao nanišanjeni, kao probušeni.

Može vam se učiniti da ste se, nekim čudom, našli pred jednookim kiklopom, koji čuva ulaz u svoju pećinu.

Svome telu nećete moći da date sigurno držanje, jer će vas mučiti slutnja da iza vrata, iza tog sramnog, staklenog oka stoji čovek, na prstima, priteženog disanja i posmatra vas kao na dlanu, misleći u sebi kako ste jadni u vidnom polju špijunkte, kao privučeni durbinom s velike daljine, s licem malo ispučenim i zamagljenim, bez izraza, bez glasa.

Sramota je i za drvo od kojeg su napravljena vrata, ako je domaćin iza njih, a neće da ih otvori. Da, sramota je, ali špijunka je zato i izmišljena.

Odlazeći, reći ćete u sebi »nije tu« ili »nema nikog«, tek da se opravdate, ali će u vama i dalje ključati misao da vas je nečije oko gledalo iz svoje bezbedne, skrovite unutrašnjosti, kao što kapetan podmukle podmornice gleda brodove kroz periskop, ili čuvar zatvora, takođe kroz špijunkte, ali spolja, osmatra zatočeničke.

2

Čuvajući stan, tu sitnosopstveničku jazbinu, čovek je prema onima spolja isturio svoju »osmatračnicu«, ogradio se dobro zatvorenim vratima, pomoću brava, reza, lanaca, velikih i malih ključeva — da ojača svoju sigurnost i smanji strahovanje.

Špijunka je, dakle, nezdrava pojava. Već samo njeno ime upućuje na špijuniranje, izdaju, prevaru, licemerje, utaju, kukavičluk, poniženje. Njena sabrača su durbin, periskop, snajper — sve predmeti u službi zla. Doduše, špijunka ne čini zlo, ona samo svedoči svojom namenom da zlo postoji i da među nama ima ljudi nepoželjnih da dođu pred naša vrata.

Špijunka je i klasna naprava, mali znak prestiža. Jer, ne kaže se, danas, badava: »Stan je lep, ima i špijunku«, ili »Probušili smo vrata i ugradili špijunku«, ili: »I mi ćemo ugraditi špijunku«.

3

Taman sam hteo da pohvalim selo i da kažem kako tih sramnih naprava u selu nema, kad se setih da skoro sve seoske kuće, umesto špijunkte, imaju kera, koji ima ne jedno, nego dva oka i još dva reda oštih zuba.

Sećam se okruglih »špijunki« na seoskim tarabama i kapijama, na mestu ispalih čvorova; punim promaje, kroz koje sam, kao dete, virio u tuda, nepoznata dvorišta i bašte, sa drhtavicom u telu, opazivši tako jednog dana komšinicu Maru Puckalovu, kako, da izviniše, piša za slalom.

Dolazila je uvek iza visokih žbunova metle, ne sluteći da u tarabi sjakti moje oko. Kratko se obazirala levo i desno, zadižući istovremeno suknuju i svlačeći gaćice. Malaksavao sam od slatkog nemira gledajući kako svoje glatko, jedno telo spušta u čučanj, podmećući dlanove pod savijena kolena.

Dizala se hitro navlačeći gaćice preko kojih je suknuja već sama padala. Sve to izvodila je lako i gipko, skoro nevidljivo. Od jakog uzbuđenja neke pojedinosti su izmicala oku, pa mi je trebalo više ovakvih viđenja da ih sve povežem u celovit doživljaj.